

عنوان: برخی از ویژگیهای بارز حضرت ابوالفضل علیه السلام

تولید شده در کارگروه تولید محتوای معاونت فرهنگی و اجتماعی مرکز رسیدگی به امور مساجد

بهمن ۱۴۰۳

حضرت ابوالفضل علیه السلام در میان غیر معصومین علیه السلام از جایگاه ممتازی برخوردار است و می‌توان گفت پس از معصومین علیهم السلام در قله فضائل قرار دارد. ویژگی‌های بسیار ممتازی در ایشان وجود دارد که موجب شده ایشان در جایگاه رفیعی در تاریخ بشریت قرار گیرند. به برخی از این ویژگیها اشاره می‌کنیم:

۱- بصیرت نافذ

امام صادق علیه السلام درباره ایشان می‌فرماید:

كَانَ عَمَّنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَلِيٍّ نَافِذَ الْبَصِيرَةِ^۱

علم جهاد را کسانی می‌توانند بلند کنند که اهل بصیرت و صبر و علم باشند حرت امیر علیه السلام می‌فرماید:

وَلَا يَحْمِلُ هَذَا الْعِلْمَ إِلَّا أَهْلُ الْبَصْرِ وَالصَّبْرِ وَالْعِلْمِ [بِمَوَاقِعِ] بِمَوَاضِعِ الْحَقِّ، فَاْمُضُوا لِمَا تُؤْمَرُونَ بِهِ وَ قِفُوا عِنْدَ مَا تُنْهَوْنَ عَنْهُ وَلَا تَعْجَلُوا فِي أَمْرِ حَتَّى تَتَبَيَّنُوا، فَإِنَّ لَنَا مَعَ كُلِّ أَمْرٍ تُنْكَرُونَهُ غَيْرًا

ترجمه: این پرچم را حمل نتواند کرد، مگر کسی که بینا و شکیبا باشد و جای حق را بشناسد. به هر چه به آن مأمور شده اید، عمل کنید و از هر چه شما را نهی کرده اند، دست بردارید. در کاری شتاب مکنید، مگر آن گاه، که به حقیقت آن آگاه گردید. بسا شما کاری را ناخوش دارید و رأی ما در آن چیز دیگر باشد. (ترجمه آیتی)

انسان نافذ البصیره اولاً ولی حق را از ولی باطل و طاغوت تشخیص می‌دهد و ثانیاً به طور کامل، مطیع اوامر ولی حق است و هر آنچه او فرمان دهد، فرمانبردار است و در مقابل ولی، از خود اجتهاد ندارد. چنین انسانی در تنهایی ولی، او را رها نمی‌کند و از کثرت لشکریان مقابل، نه می‌هراسد و نه شبهه در دلش ایجاد می‌شود. اگر از سوی اهل باطل، امان نامه برای او بیاید و او با این که مطمئن است که تا ساعاتی دیگر دنیا را وداع خواهد گفت باز هم نپذیرد، کدام بصیرت، نافذتر از بصیرت چنین شخصی؟

۲- ایمان مستحکم

امام صادق ع: كَانَ عَمَّنَا الْعَبَّاسُ بْنُ عَلِيٍّ ... صُلِبَ الْإِيمَانُ جَاهِدَ مَعَ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ وَ أَبْلَى بَلَاءً حَسَنًا وَ مَضَى شَهِيداً
عمومی ما عباس، دارای ایمانی مستحکم و راسخ بود. کسی که دارای ایمان ضعیف باشد، ممکن است در حالت
عادی، ایمان خود را حفظ کند، اما در شدائد، ایمان خود را از دست می‌دهد؛ اما شدت ایمان حضرت عباس ع
موجب شد ایشان به همراه امام حسین ع به جهاد بپردازد و آزمایشی نیکو پس دهد و سرانجام به شهادت برسد.

۳- چشیدن علم از حضرت علی علیه السلام

حضرت علی علیه السلام دربارهٔ ایشان می‌فرماید: «انّ ولدی العباس زقّ العلم زقّاً»^۲

زَقَّ زَقًّا [زقق] الطائرُ فرخه: پرنده جوجه ی خود را با نوک غذا داد.^۳ بنابراین ترجمهٔ عبارت حضرت چنین می‌شود:
فرزندم عباس، علم را مکیده و چشیده است. این نوع دریافت علم، با کسب علم مرسوم قطعاً متفاوت است؛ زیرا
حضرت علی ع در مقام مدح حضرت ابوالفضل ع است و اگر کسب علمی که در روایت به آن، اشاره شده، همان
کسب علم معمول بود که همگان آن را دارا هستند، فضیلتی برای ایشان نبود و جای فخر باقی نمی‌ماند.

این نوع دریافت علم، انسان را به یاد کسب علم علی علیه السلام از رسول اکرم ص می‌اندازد: «قَالَ أَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ
عَلِيهِ السَّلَامُ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ أَدْخَلَ لِسَانَهُ فِي فَمِي فَأَنْفَتَحَ فِي قَلْبِي أَلْفُ بَابٍ مِنَ الْعِلْمِ وَ فَتَحَ لِي
كُلُّ بَابٍ أَلْفَ بَابٍ»^۴ رسول خدا ص زبان مبارک خود را در دهان من داخل کرد و در قلب من، هزار باب علم باز
شد که از هر باب آن، هزار باب گشوده شد.

۴- غبطهٔ شهدا به مقام حضرت عباس علیه السلام

وَ إِنَّ لِعَبَّاسٍ عِنْدَ اللَّهِ عَزَّ وَ جَلَّ مَنْزِلَةً يَغْبِطُهَا بِهَا جَمِيعُ الشَّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ^۵

۵- غمخوار و یاری کنندهٔ برادر

امام صادق علیه السلام قمر بنی هاشم را این گونه وصف کرده اند: «... فنعم الاخ المواسی...»^۶ چه خوب برادر
غمخوار و یاری کننده ای بودی!

^۲ ثمرات الأعداء، ج ۱۰، ص ۱۰۵

^۳ فرهنگ لغت المعانی

^۴ الطرائف فی معرفة مذاهب الطوائف، جلد ۱، صفحه ۱۳۶

^۵ امالی (صدوق)، ص ۵۴۸

^۶ زیارت حضرت ابوالفضل ع

۶- باب الحوائج

حضرت عباس علیه السلام را باب الحوائج گویند زیرا بسیاری از مردم بر این باورند که در توسل به آن حضرت، خداوند حاجت آنان را برآورده به خیر می کند.^۷

^۷ زندگانی حضرت عباس (علیه السلام)، ص ۳۶